

Vooraf

Universiteit Utrecht heeft een lesbrief gemaakt over hoe je de oorlog in Oekraïne bespreekbaar kunt maken in de les: <https://www.uu.nl/nieuws/hoe-maak-je-de-oorlog-in-oekraïne-bespreekbaar-in-de-klas>.

Het programma De Vreedzame School helpt een klimaat te creëren om gevoelige onderwerpen te bespreken. Voor leerkrachten van de Vreedzame School is een handreiking geschreven met praktische tips over het lesgeven over moeilijke of gevoelige onderwerpen. De handreiking vind je achterin deze handleiding.

Als je liever een ander onderwerp wilt behandelen, kun je een les uit het archief doen. Bijvoorbeeld de les 'Vogels kijken via webcams' naar aanleiding van de campagne *Beleef de Lente* van Vogelbescherming Nederland (zie het archief: *Vogels kijken via webcams, schooljaar 2019-2020, week 10*). Dit onderwerp is op dit moment weer actueel.

Tip

Stuur zelf een suggestie voor een Nieuwsbegrip-onderwerp in met je klas. Log in op de website, scroll naar beneden en klik op de button 'stuur een onderwerp'.

Referentieniveaus

In de algemene handleiding van Nieuwsbegrip staat beschreven hoe de niveaus van Nieuwsbegrip aansluiten bij de referentieniveaus, namelijk als volgt:

Referentieniveaus	<1F	1F	1S/2F	2F-3F
Niveau Nieuwsbegrip	A	B	C	D

Weekoverzicht

Blok 5

Nieuwsbegrip Brons

Onderwerp: Oorlog in Oekraïne

Lesdoel: De leerlingen lezen de tekst actief in groepjes aan de hand van sleutelvragen. De leerlingen weten dat ze de betekenis van onbekende woorden op verschillende manieren kunnen afleiden.

Leesdoel: Na het lezen weten de leerlingen meer over de achtergronden van de oorlog tussen Rusland en Oekraïne.

Opdracht 1: actief lezen en sleutelvragen beantwoorden

Opdracht 2: sleutelschema: een tijdbalk

Opdracht 3: vragen over woorden uit de tekst beantwoorden

1. Actief lezen; ophelderen van onduidelijkheden
2. Actief lezen; (Toets)vragen
3. Alternatieve les
4. Actief lezen; ophelderen van onduidelijkheden
5. Actief lezen; (Toets)vragen
6. Blokles

Nieuwsbegrip Zilver

Leesles andere tekstsoort: gedichten (verhalende tekst)

Woordenschat (doelwoorden uit de leesteksten):

Niveau AA	Niveau A	Niveau B
de president	grenzen aan	jongstleden
het met elkaar eens worden	de natie	de natie
grenzen aan	onafhankelijk	onafhankelijk
de vrede	in het oog houden	huidig
vluchten	de eeuw	het conflict
het buurland	vertrouwen	zich gewonnen geven
het slachtoffer	uiteenvallen	veroordelen
	bezetten	bemiddelen
	het slachtoffer	riskeren
	geschokt zijn	de sanctie

✓ Check de suggesties voor semantisering van de woorden in de handleiding online.

Nieuwsbegrip Goud

Werk je met Nieuwsbegrip Goud en wil je de leerlingen op de computer laten werken? Dat kan met het onderdeel Actief lezen, waarbij de leerlingen hun aantekeningen en de antwoorden op de sleutelvragen intypen (opdracht 1). Opdracht 2 is te vinden bij het onderdeel Schema en opdracht 3 bij het onderdeel Opdrachten.

Materiaal en voorbereiding

- Voor alle leerlingen: tekst en opdrachten.
- Per groepje de strategiekaart Ophelderen van onduidelijkheden en de woordhulp (zie Basismateriaal).
- Voldoende kopieën van het Werkblad Actief lezen (zie verderop in deze handleiding) en van de sleutelvragen op pagina 2 in het leerlingmateriaal. Zorg voor een exemplaar voor alle leerlingen óf voor een exemplaar per groepje als u werkt met de rol van vragensteller.

Suggestie voor een extra opdracht

Deze opdracht kun je doen als je eerder klaar bent met de overige opdrachten. Ook kun je deze opdrachtsuggestie geven aan leerlingen die bijvoorbeeld eerder klaar zijn met de opdrachten.

Een gedicht schrijven

De tekst gaat over de oorlog in Oekraïne. Hopelijk is de oorlog snel afgelopen. Vraag de leerlingen een gedicht te schrijven over vrede. Dit mag een elfje zijn, maar dat hoeft niet.

Leg kort uit wat een elfje is. Een elfje is gedicht van elf woorden en vijf regels. Het ziet er zo uit:

- regel 1: 1 woord
- regel 2: 2 woorden
- regel 3: 3 woorden
- regel 4: 4 woorden
- regel 5: 1 woord

Voorbeeld van een elfje

over de herfst:

*herfst
mooie kleuren
bladeren vallen omlaag
zon, wolken, regen, koud
verandering!*

Werkwijze

powered by

- Introduceer het onderwerp klassikaal met behulp van de digibordtool. Wat weten de leerlingen al over de oorlog in Oekraïne? Wat verwachten ze hierover in de tekst te lezen? Laat zo nodig ook op de kaart van de wereld zien waar Oekraïne ligt.
- Vraag de leerlingen welk leesdoel ze hebben (of geef ze het gegeven leesdoel). Wijs de leerlingen op de strategiekaart Ophelderen van onduidelijkheden.
- Groepjes II en III werken in drietallen met de tekst, het werkblad Actief lezen met daarop de sleutelvragen en maken daarna de tijdbalk compleet (opdracht 2). Bij opdracht 3 achterhalen de leerlingen de betekenis van een aantal woorden uit de tekst.
- Begeleid zelf groep I. Maak gebruik van de instructiepowerpoint, de modeltekst, de sleutelvragen en de hulpvragen. De leerlingen kunnen daarnaast de strategiekaart Ophelderen van onduidelijkheden gebruiken. Laat de leerlingen na verlengde instructie zelf werken aan het schema en opdracht 3. Als extra opdracht kunt u de leerlingen een gedicht over vrede laten schrijven (zie uitleg op de vorige pagina).
- Nabespreking: controleer of het lesdoel en het leesdoel bereikt zijn. Laat leerlingen eventueel zelf hun antwoorden controleren en bespreek na waar de leerlingen moeite mee hadden. Kom ook nog even terug op de vraag die aan het begin is gesteld: *Wat denk jij, kan oorlog een ruzie tussen landen oplossen?*
- Neem de werkbladen Actief lezen eventueel in om inzicht te krijgen in het werk van de verschillende groepjes.

Toelichting

Aandacht voor ophelderen van onduidelijkheden

In dit blok wordt aandacht besteed aan ophelderen van onduidelijkheden. Leerlingen die hier moeite mee hebben, kunt u instructie geven met behulp van de instructiepowerpoint (zie Basismateriaal op de website, bij PowerPoints). Daarnaast kunt u de leerlingen een strategiekaart geven. Hierop staat uitgelegd waarom deze strategie handig is en hoe deze kan worden ingezet bij het actief lezen van de tekst. De strategiekaarten zijn te downloaden bij Basismateriaal, tabblad Overig.

Nieuw: In Nieuwsbegrip Goud kunnen de leerlingen ook een video bekijken over het ophelderen van onduidelijkheden (via de tegel Hulp & Uitleg in het leerlingendashboard).

Modeltekst

Modellen van de inleiding m.b.t. actief lezen en ophelderen van onduidelijkheden:

*Ik ga nu hardop voordoen hoe ik actief lees. Ik lees eerst de titel en de inleiding. De titel van de tekst is: **Oorlog in Oekraïne**. Ja, daar heb ik al veel over gezien op de televisie. Er is oorlog in Oekraïne. Op het kaartje dat bij de tekst staat, zie ik ook waar Oekraïne ligt.*

*Ik ga nu de inleiding lezen. **Heftig nieuws uit Oekraïne**. Dat gaat natuurlijk over de oorlog, dat is zeker heftig nieuws. **Op 24 februari is het Russische leger Oekraïne binnengevallen**. In de woordenlijst zie ik wat 'binnenvallen' betekent: een land binnenkomen om het te veroveren en er de baas te worden. Er is nu dus oorlog in Oekraïne. **Er zijn veel gevechten. En er vinden aanvallen vanuit de lucht plaats**. Een 'aanval' is iets wat een vijand doet. Aha, ik zie het ook weer in de woordenlijst staan. Het is actie van een vijand, dus van een tegenstander, van iemand die iets anders wil dan jij. Er zijn dus aanvallen vanuit de lucht. Dus er worden misschien bommen of raketten gegooid uit een vliegtuig. **Miljoenen mensen uit Oekraïne zijn gevlucht**. 'Vluchten', dan ga je weg uit een land omdat je daar niet meer wil zijn. Ik snap dat mensen niet meer in Oekraïne willen zijn, want daar is het oorlog. **Waarom is president Poetin van Rusland deze oorlog begonnen?** Ja, dat weet ik ook niet precies. Maar dat lees ik vast in deze tekst. **En wat vinden andere landen ervan?** Ook dat weet ik niet. Maar dat zal zeker in de rest van de tekst staan.*

Wat hebben jullie mij horen doen? Ik dacht hardop na over de tekst. Ik heb gelet op lastige woorden. Ik stelde ook vragen aan mezelf. Dat hoort bij actief lezen. Vragen en onbekende woorden kun je op het werkblad schrijven.

Laat een van de leerlingen hardop denkend het volgende stukje lezen en even stilstaan bij onbekende woorden of lastige zinnen. Vraag ook wat de belangrijkste informatie van het gelezen stukje tekst is. Let op: Bij elke sleutelvraag zijn er hulpvragen of aanwijzingen. Gebruik deze alleen als deze relevant zijn voor de leerlingen. Als de leerlingen de sleutelvraag direct kunnen beantwoorden is een hulpvraag waarschijnlijk niet nodig. Als bijvoorbeeld onbekende woorden al besproken zijn tijdens het hardop denkend lezen, dan is het niet nodig om dit woord nogmaals te bevragen.

Sleutelvragen en hulpvragen

Inleiding

Sleutelvraag 1: Wat is het nieuws over Oekraïne?

Hulpvraag 1a: Wat is de titel van de tekst?

Hulpvraag 1b: Wat is er op 24 februari gebeurd in Oekraïne?

Let op!

De **eerste hulpvraag** bij een stukje is altijd:
Wat heb je in het stukje gelezen?

Sovjet-Unie

Sleutelvraag 2: Wanneer bestond de Sovjet-Unie en wat was het?

Hulpvraag 2a: Welke jaartallen zie je in het stukje staan?

Hulpvraag 2b: Kijk nog eens naar regel 8-10, Wat lees je daar?

Hulpvraag 2c: Wat betekent het woord **de natie** in regel 9? (ophelderen)

In het oog houden

Sleutelvraag 3: De Russische president Poetin wil niet dat Oekraïne vrienden wordt met Europa en de VS. Waarom wil hij dat niet, volgens de tekst?

Hulpvraag 3a: Wat is er vroeger gebeurd?

Hulpvraag 3b: Waarnaar verwijst het eerste woord *dat* in regel 20? Wat wil Poetin zo houden? (verbanden)

Oorlog

Sleutelvraag 4: Waarom kwamen er in 2014 problemen tussen Rusland en Oekraïne?

Hulpvraag 4a: Lees regel 23-25 nog eens. Wat lees je daar over de tijd tot 2013 en over het jaar 2014?

Hulpvraag 4b: Waarnaar verwijst het woord *Dat* in regel 24? (verbanden)

Sleutelvraag 5: Wat doen de Oekraïners nu er oorlog is?

Hulpvraag 5a: Lees regel 29-31. Wat staat daar?

Hulpvraag 5b: Wat heeft president Zelensky gevraagd? Wat doen andere Oekraïners?

Hulpvraag 5c: Waarnaar verwijst het woord *dat* in regel 30? (verbanden)

Andere landen

Sleutelvraag 6: Wat doen andere landen en mensen voor Oekraïne?

Hulpvraag 6a: Kijk in regel 34-35. Wat geven andere landen aan Oekraïne?

Hulpvraag 6b: Kijk in regel 36-37. Wat geven mensen aan Oekraïne?

Na het lezen

Sleutelvraag 7: In Oekraïne is het nu oorlog. Wat zullen de mensen in Oekraïne nu allemaal nodig hebben?

Werkblad Actief Lezen

Groepje van: _____

Leesdoel: Na het lezen _____

Aantekeningen bij de stukjes

Noteer hieronder belangrijke informatie, onbekende woorden en eigen vragen. Schrijf ook de antwoorden van de sleutelvragen op.

Inleiding

Antwoord op sleutelvraag 1: _____

Sovjet-Unie

Antwoord op sleutelvraag 2: _____

In het oog houden

Antwoord op sleutelvraag 3: _____

Oorlog

Antwoord op sleutelvraag 4: _____

Antwoord op sleutelvraag 5: _____

Andere landen

Antwoord op sleutelvraag 6: _____

Na het lezen

Antwoord op sleutelvraag 7: _____

Opdracht 1: Sleutelvragen

Tijdens het lezen	
Inleiding	1. Wat is het nieuws over Oekraïne? <i>Er is oorlog in Oekraïne. Het Russische leger is Oekraïne binnengevallen.</i>
Sovjet-Unie	2. Wanneer bestond de Sovjet-Unie en wat was het? <i>De Sovjet-Unie bestond tussen 1939 en 1991. Het was één natie van verschillende landen. Daar hoorden ook Rusland en Oekraïne bij.</i>
In het oog houden	3. De Russische president Poetin wil niet dat Oekraïne vrienden wordt met Europa en de VS. Waarom wil hij dat niet, volgens de tekst? <i>Omdat hij wil dat Rusland een sterk land blijft. Hij denkt dat dat beter gaat als Oekraïne geen vrienden is met Europa en de VS.</i>
Oorlog	4. Waarom kwamen er in 2014 problemen tussen Rusland en Oekraïne? <i>Omdat veel Oekraïners meer wilden samenwerken met Europa. Er kwam toen een nieuwe president (die niet voor Poetin was).</i> 5. Wat doen de Oekraïners nu er oorlog is? <i>Veel Oekraïners vechten terug, maar er zijn ook miljoenen Oekraïners gevlucht naar andere landen</i>
Andere landen	6. Wat doen andere landen en mensen voor Oekraïne? <i>Veel landen geven wapens of andere spullen aan Oekraïne. Mensen geven bijvoorbeeld geld.</i>
Na het lezen	
	7. In Oekraïne is het nu oorlog. Wat zullen de mensen in Oekraïne nu allemaal nodig hebben? <i>Eigen antwoord.</i>

Opdracht 2: Tijdbalk

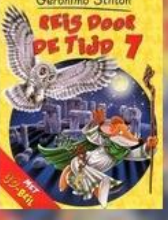

van 1939 tot 1991	<i>Rusland en Oekraïne (en nog andere landen) hoorden bij één natie: de Sovjet-Unie.</i>
1991	De Sovjet-Unie valt uit elkaar.
tot 2013	Er waren geen problemen tussen Rusland en Oekraïne.
2014	<i>Veel Oekraïners wilden meer samenwerken met Europa. Ze kozen daarom een nieuwe president.</i>
sinds 2019	Volodymyr Zelensky is de president van Oekraïne.
24 februari 2022	Het Russische leger valt Oekraïne binnen.
7 maart 2022	Er is in Nederland een actiedag voor Oekraïne.

Opdracht 3: Woorden

1. C. liggen naast
2. B. het land dat ligt naast een ander land
3. B. de groep mensen die samen in een land woont
4. C. op iets of iemand letten
5. B. honderd jaar
6. A. Dan denk je dat iemand goed of eerlijk is.
7. C. uit elkaar vallen
8. B. een land of plaats in bezit nemen met een leger soldaten
9. a. Dan ben je heel erg geschrokken en in de war.
b. *Eigen antwoord.*

De Nieuwsbegripbieb – Titels bij week 10

	Vluchtelingen Roberts, Ceri Vanaf 8 jaar J-boek Hoe is het om te vluchten uit je eigen land? Hoe ziet het leven van een asielzoeker eruit? Wat is een verblijfsvergunning? Dit boek geeft je antwoord op allerlei vragen over vluchtelingen en asielzoekers.		'Nieuwe burenen' - Vanaf 8 jaar J-boek In deze 'Dichter' lees je gedichten over hoe is het om, soms door oorlog of armoede, naar een ander land te vluchten. Over hoe het was, in het geboorteland, en hoe het nu hier is, in Nederland.
	Een gevaarlijk spel Prins, Ruben Vanaf 8 jaar A-boek Mats en Milad spelen oorlogje in het bos. Daar mogen ze eigenlijk niet zijn. Het spel wordt net echt als ze een vreemde man zien en hen wegjaagt. Wat is er toch aan de hand met die man?		Imagine Lennon, John Vanaf 8 jaar AJ-boek Een duif vliegt over de wereld om de vredesboodschap te brengen. Prentenboek met de Engelse en Nederlandse tekst van het lied van John Lennon.
	Oorlog Spilsbury, Louise Vanaf 8 jaar J-boek In het nieuws gaat het vaak over oorlog. Hoe is het om een oorlog mee te maken? Kun je een oorlog voorkomen? Je leest er over in dit boek.		Een kleine kans Hof, Marjolijn Vanaf 9 jaar B-boek AVI: M4 Kieks vader is dokter in een ver land dat in oorlog is. Ze is bang dat hem iets ergs overkomt en maakt een plan om die kans te verkleinen.
	Een hondenleven Cirici, David Vanaf 9 jaar B-boek Mos had het fijn bij het gezin waar hij woonde. Tijdens een bombardement raakt hij zijn baasjes kwijt. Ineens is hij een arme straathond. Nu bestaat zijn leven uit honger, kou, angst, verwondingen en eenzaamheid.		Toen mijn vader een struik werd Leeuwen, Joke van Vanaf 9 jaar B-boek Toda vertelt over de tijd dat de oorlog is uitgebroken. Haar vader moet weg om het land te verdedigen. Toda blijft bij oma, maar als het te gevaarlijk wordt, vlucht ze naar haar moeder die in een buurland woont. De reis is vol gevaar en vreemde ontmoetingen.
	In de val Doorn, Dani van Vanaf 9 jaar B-boek AVI: E5 Sasja en Igor leven op straat in de Oekraïne. Soms verdienen ze wat eten of geld als ze klusjes kunnen doen. Boris, een bendeleider, wil hen inzetten als koeriers. Sasja wil dat niet...		Reis door de tijd Stilton, Geronimo Vanaf 10 jaar B-boek Keizer Kattenklauw III wil Muizeneiland de oorlog verklaren! Professor Volt stuurt Geronimo op reis door de tijd om het geheim van de vrede te vinden.
	Gevlucht!: voor oorlog, honger en geweld Brundle, Harriet Vanaf 10 jaar J-boek Waarom vluchten mensen, hoe doen ze dat en waar komen ze terecht? En hoe kijken andere mensen hier tegenaan? Je leest er over in dit boek.		Mister Orange Matti, Truus Vanaf 10 jaar B-boek Linus maakt tijdens de Tweede Wereldoorlog kennis met mister Orange, een kunstschilder. Hij praat met de schilder over wat helpt in een oorlog: vechten of verbeelding.

Op de website van Jeugdbieb staan filmpjes, apps en interessante websites over het Nieuwsbegrip onderwerp. Ga naar: <http://www.jeugdbieb.nl/nieuwsbegrip>.

De Vreedzame School en het bespreken van gevoelige onderwerpen op school

februari 2022

De samenleving lijkt af en toe in brand te staan. Corona-besmettingen wereldwijd, kans op oorlog in de Oekraïne, een gijzeling, seksueel grensoverschrijdend gedrag, partnermishandeling, aanslagen van extremistische groeperingen, polarisatie, complottheorieën, onder advisering en andere vormen van kansen-ongelijkheid, etc.

Steeds weer komt de school in het vizier, als de plek waar dergelijke onderwerpen besproken moeten worden. Hoe praten we met kinderen over spanningen in onze democratische rechtstaat en bieden we hen tegelijk ook veiligheid en hoop? Intussen groeit de erkenning, dat dergelijke gesprekken voeren lastig is. Waarom en hoe zijn vragen waar alle leerkrachten mee worstelen. Belangrijk hierbij is de steun vanuit team en bestuur. Het programma De Vreedzame School helpt een klimaat te creëren om gevoelige onderwerpen te bespreken.

De samenwerking die De Vreedzame School heeft met diverse wetenschappers, heeft ertoe geleid dat we bij deze handreiking gebruik mogen maken van de podcast van Bjorn Wansink, werkzaam aan de universiteit van Utrecht en gespecialiseerd in vraagstukken rond polarisatie en conflicten en dan vooral in het onderwijs en bij jongeren. De podcast is ontstaan uit samenwerking tussen de CED-Groep en Stichting Vreedzaam. [Klik hier voor de podcast](#) op Spotify.

Hieronder schetsen we enkele algemene uitgangspunten.

Rust en veiligheid

Juist bij heftige calamiteiten is het belangrijk de school voor kinderen een veilige en voorspelbare plaats te laten blijven. De school als baken van rust en veiligheid. Dit vraagt om continu te werken aan een veilig groepsklimaat, waarin leerlingen een actieve rol en verantwoordelijkheid hebben. De wetenschap, dat het programma De Vreedzame School bijdraagt aan het kunnen bespreken van gevoelige onderwerpen geeft vertrouwen in een school. Het belang van heldere expliciete morele en sociale verwachtingen, vaak geformuleerd in de grondwet van de school, kan bij calamiteiten helpen om een stevige, samenhangende pedagogische omgeving te bieden. Het is belangrijk met elkaar het vertrouwen te kunnen delen, dat ondanks de emoties, die bij escalaties naar voren komen, school dergelijke gesprekken goed kan voeren. Het bewaren van kalmte vraagt om een sterk team, dat elkaar steunt bij het behandelen van gevoelige onderwerpen of in de fase van hectiek. Het blijft immers belangrijk de kwetsbare democratie voortdurend te steunen en met kinderen te spreken over de waarden van onze democratische rechtstaat.

Het team

Uiteraard is het belangrijk als team met elkaar te delen hoe iedereen persoonlijk staat in de situatie die zich nu voordoet of de extreme discussie die zich afspeelt. Het kan zijn dat er verschillende ideeën leven in het team: zowel over de impact van de situatie als hoe daarmee om te gaan als school. Wat willen we bereiken? Hoe reageren we op vragen in de groep? Hoe reageren we wanneer in de onderbouw vragen komen? Of in de middenbouw? Hoe leggen we uit wat er zich heeft

voorgedaan? Kennen we zelf de precieze context goed genoeg? Hoe vangen we elkaar op? Hoe letten we op elkaar? Het kan helpen korte briefings te houden. Bijvoorbeeld aan het begin en einde van de dag om ervaringen te delen en eventuele acties af te spreken. Belangrijk dus om je gesteund te voelen als leerkracht. Niet alleen door je team, maar ook door je bestuur. Hoe gaan we om met eventuele bedreigingen of escalaties? Welke afspraken zijn daarover met het bestuur gemaakt? In deze ingewikkelde en gespannen situatie moeten leerkrachten zich gesteund voelen door de leiding en het bestuur.

Hoe kun je een zinvolle bespreking in het team voeren?

Wat helpend kan zijn is de eerdergenoemde [podcast](#) van Bjorn Wansink. Als iedereen die van tevoren luistert, dan zal dat het teamoverleg direct meer diepgang en focus geven. In de podcast luister je naar een interview over het bespreken van lastige onderwerpen in de groep.

Algemene tips over het lesgeven over moeilijke of gevoelige onderwerpen

Met het team heb je afgesproken welke doelen je nastreeft met het bespreken van heftige onderwerpen. Ook is helder hoe en waarbij je steun hebt en hoe op eventuele escalaties en/of bedreigingen wordt gereageerd vanuit de school of het bestuur.

1. Creëer een veilige, respectvolle en elkaar ondersteunende sfeer in uw klas: Soms nemen leerlingen niet aan een gesprek over gevoelige kwesties deel omdat ze bang zijn dat zij zullen worden geplaagd of belachelijk gemaakt of omdat het onderwerp te heftige gevoelens oproept.

Om een veilig en respectvol klimaat in de groep te creëren, kun je duidelijke afspraken met de groep maken (zoals je al gewend bent om aan het begin van het jaar te doen). Afspraken als 'niet schelden', 'elkaar uit laten praten', 'zonder oordeel luisteren', 'je mag passen', 'vertel wat je wil vertellen en niet meer'. Doe eerst een groepsvormende activiteit alvorens de bespreking te beginnen. En wees er zeker van dat er op dat moment geen conflicten sluimeren. Het belangrijkste: sta model in de manier waarop je over onderwerpen kunt praten, door eerlijk te zijn en jezelf te laten zien, andere gezichtspunten te respecteren en gevoelens van anderen te accepteren.

2. Bereid jezelf voor: Voordat je in een moeilijk onderwerp met leerlingen duikt, bereid je voor: lees achtergrondinformatie. Plaats het onderwerp in een breder perspectief. Verken hoe het onderwerp bij leerlingen en hun ouders zou kunnen leven. Soms is het voor leerlingen bevrijdend om over dit soort zaken te kunnen praten, maar soms juist beschamend of beangstigend. Soms zijn leerlingen niet op de hoogte van de gebeurtenis. Wanneer er leerlingen zijn, waarbij het onderwerp belangrijk onderdeel vormt voor hun identiteit, dan kan het nuttig zijn het onderwerp eerst in algemene zin te bespreken. Bijvoorbeeld over gebruik van geweld om je mening door te drukken of wat we van beledigen vinden of waar de vrijheid van meningsuiting de ander kwetst etc. Dit betekent niet dat je het onderwerp uit de weg moet gaan, maar wel dat je de situatie waarin de betreffende leerling zich bevindt nooit moet benadrukken. Wees voorbereid op sterke emoties en op hoe je hier mee om zal gaan. Stel uw eigen mening uit en houdt het gesprek zo lang mogelijk open, door steeds vragen te stellen. Bespreek met de groep ook dat de discussie over dit onderwerp voor sommige leerlingen gevoelig kan zijn, en vraag of ze daar rekening mee willen houden. Je kunt ook sommige leerlingen vooraf even apart informeren over de komende bespreking.

3. Ga na wat leerlingen al weten of hebben ervaren: Begin met wat ze al weten. Welke informatie leeft er? Wat weten ze ervan? Maak bijvoorbeeld een woordweb op het bord en laat de leerlingen associaties geven bij het onderwerp. Laat ze eerst even in tweetallen uitwisselen alvorens de associaties in de groep te bespreken en op het bord te schrijven. Inventariseer de vragen die de leerlingen hebben. Zorg dat je goed bent geïnformeerd. Vraag ook door over waar hun informatie of mening vandaan komt. En of ze weten of hun bronnen betrouwbaar zijn. Herinner de leerlingen eraan dat ze zich altijd als het om gevoelige onderwerpen gaat dienen af te vragen: 'wat weet ik en hoe weet ik dat?' Zoek eventueel met de hele klas naar betrouwbare informatie.

4. Geef informatie, verzamel de vragen en onderzoek ze samen met de leerlingen: Nadat je basale informatie hebt gegeven, verzamel de vragen die er nog zijn. Als de vragen zich beperken tot feitelijke zaken (wie, wat, waar, waarom, wanneer), probeer dan hun onderzoeksperspectief te verbreden. Probeer ze een wat complexer begrip te geven van de situatie. Een voorbeeld van zo'n verbredende vraagrichting kan zijn te vragen naar hoe de gebeurtenis de betrokken individuen raakt, maar ook hoe het de maatschappij als geheel beïnvloedt. Het werk van ouders of andere gezinsleden. Hoe lijkt de toekomst er uit te gaan zien? Het doel van deze stap is dat er een stevige gezamenlijke kennis- en informatiebasis is over de situatie of het onderwerp waarover je met de klas gaat praten.

5. Maak verbinding met hun eigen leven: Soms is die verbinding er al. Soms ook niet. Help leerlingen dan de verbinding te maken tussen de gebeurtenis en hun eigen leven. Hoe raakt het hen zelf of hun familie, vrienden of gemeenschap? Waarom? Als er geen voor de hand liggende verbinding is, leg die dan zelf. Waar mogelijk stuur je het gesprek naar gevoelens. Het verplaatsen in het gevoel van een ander of het reageren op vergelijkbare gevoelens gaat vaak makkelijker dan het delen van stevig ingenomen posities.

6. Laat leerlingen al onderzoekend meer te weten komen: Het is belangrijk dat leerlingen de kans krijgen om antwoorden op hun vragen te vinden, om onderzoek te doen, om met mensen te praten, om zo meer over het onderwerp te weten te komen en het betekenisvol te maken voor hen zelf. Welke bronnen? Wat is het gezichtspunt van die bronnen? Hoe betrouwbaar zijn die bronnen en waarom? Zoek eventueel met de hele klas naar betrouwbare informatie. Zoek steeds de nuance: niet elk complot blijkt onjuist, niet iedere gelovige is zonder twijfel over het eigen geloof, etc.

7. Bewaak de temperatuur: Bewaak voortdurend de toon en de sfeer waarin het gesprek plaatsvindt. Herinner de leerlingen aan de afspraken, vooral als ze overtreden worden. Houd oog voor de 'temperatuur' van het gemoed van de klas, als het gaat om gevoelens, en stimuleer het bespreken van gevoelens. En geef erkenning aan gevoelens van verdriet of angst, zonder er veel nadruk op te leggen. Bouw verschillende manieren in waarop leerlingen mee kunnen doen, én geef ze de mogelijkheid om te 'passen' als het te moeilijk wordt. Geef gelegenheid om hun gedachten op te schrijven, wellicht anoniem, in plaats van mondeling te delen met elkaar.

8. Leg de verbinding met thuis: Communiceer met de ouders over de aanpak op school als het gaat om pijnlijke of controversiële onderwerpen. Laat leerlingen ruimte om te vertellen hoe een bepaald onderwerp de situatie thuis of in de familie mee bepaalt.

9. Doe iets: Als de leerlingen betrokken zijn geraakt bij het onderwerp, zullen ze er misschien iets aan willen doen. Dit kan zijn meer gericht onderzoek, maar kan ook zijn het uitvoeren van een activiteit in de gemeenschap of de buurt, of het schrijven van een brief naar de gemeente, of geld inzamelen, of meedoen aan een demonstratie, of een schoolkrant maken, enzovoort.

10. Scholing: Scholing over hoe je gevoelige onderwerpen kan bespreken kan zeer nuttig zijn voor schoolteams.

Wij wensen je veel succes met de bespreking van de grote onderwerpen uit de samenleving.

Team van De Vreedzame School
devreedzameschool@cedgroep.nl